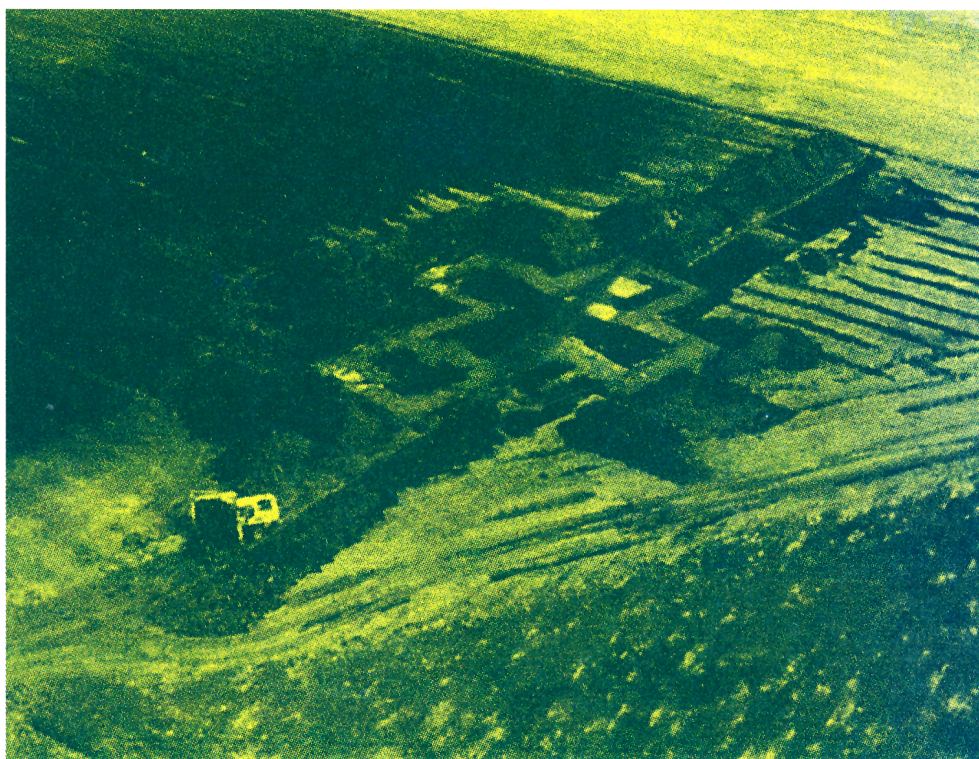

PALEO- AKTUEEL

1

Auteursrechten voorbehouden
Copyright 1989, Biologisch-Archaeologisch Instituut, RUG
Druk- en bindwerk: Universiteitsdrukkerij, RUG
Foto omslag: J. Molema
Omslagontwerp: J.M. Smit

Delen van deze uitgave mogen in andere publicaties worden
overgenomen mits zij van een duidelijke bronvermelding zijn
voorzien
Inlichtingen: BAI, Poststraat 6, 9712 ER Groningen

ISBN 90 367 0186 4

PALEO-AKTUEEL

1

redactie

Mette Bierma
Jurjen M. Bos

Biologisch-Archaeologisch Instituut

Groningen, 1989

INHOUD

Inleiding	6
G.J. BARTSTRA Het BAI op Java: verkenningen in het pleistoceen van Sangiran	7
A.M.P. KERSTEN De epipaleolithische hoefdieren van Ksar 'Akil, Libanon	12
D. STAPERT Een vindplaats van de Ahrensburg-traditie bij Oudehaske (Fr.)	16
H.A. GROENENDIJK & J.L. SMIT Nieuwe Pekela: mesolithisch onderzoek op site-niveau in de Groninger Veenkoloniën	21
J.T. ZEILER Archeozoologisch onderzoek van de laat-neolithische vindplaats Kolhorn (N.-H.)	25
S. BOTTEMA, H. WOLDRING & W. VAN ZEIST Op zoek naar de wilde stamvormen van domesticaten	31
S. BOTTEMA & H. WOLDRING Laat-Quartaire vegetatiegeschiedenis van Noord- en Noordwest-Turkije	34
D.J. DE GROOT Het hunebed D9 te Noordlo (Dr.)	36
P.B. KOOI, G. DELGER & K. KLAASSENS Vlakgraven en grafheuvels op het Huidbergsveld bij Dalen (Dr.)	40
J.N. LANTING & A. UFKES Klokbekervondsten bij Dalen (Dr.)	45
H.R. REINDERS Het onderzoek van een huis in Hellenistisch Halos	48
O.H. HARSEMA Het Drents Museum en de internationale archeologie in de vorige eeuw	54
J.W. BOERSMA & E. TAAYKE Eenumerhoogte (gem. 't Zandt, Gr.)	60
J.W. BOERSMA & A. UFKES Onderzoek Amsweer-Holeweg (gem. Delfzijl, Gr.)	62

P.B. KOOI, G. DELGER & K. KLAASSENS	
Een verkennend onderzoek op de Westakkers te Dalen (Dr.)	64
D.C. BRINKHUIZEN	
Een wervel van een zeldzame vissoort uit de Romeinse haven van Velsen I (N.-H.)	69
E. KNOL, E. KRAMER & G.J. DE LANGEN	
De verkenning van het vroeg-middeleeuwse grafveld van Oosterbeintum (Fr.)	73
H.T. UYTTERSCHAUT	
De menselijke skeletten uit Oosterbeintum (Fr.)	80
W. PRUMMEL	
Het paardegrav en de hondegraven van Oosterbeintum (Fr.)	85
H.A. GROENENDIJK	
Middeleeuwse veennederzettingen in Noordoost-Groningen	89
M. DEMBELA & J.D. VAN DER WAALS	
Archeologisch onderzoek in de Binnendelta van de Niger	93
J. SCHONEVELD	
De tweede fase van de opgraving Martinikerkhof Groningen (Gr.)	98
J. SCHELVIS	
Mijten (Acari) op het Martinikerkhof te Groningen	103
J. MOLEMA	
Het 'Ol Kerkhof' te Scheemda (Gr.); tussentijds verslag van een opgraving	107
K. ANDERSON & E. KRAMER	
Onderzoek op het Dekema-terrein te Baard (gem. Littenseradiel, Fr.)	113
A. JAGER	
Stadskastelen in Leeuwarden (Fr.)	118
P.B. KOOI, J.H. ZWIER EN J. MOLEMA	
Een proefopgraving op het terrein van de voormalige havezate Entinge te Dwingeloo (Dr.)	121
P. BAKS	
Weerdenbras, een laat-middeleeuwse versterking in de provincie Groningen	126
A.T. CLASON	
Het vijfde internationale Theriologen-congres	131
F. SPIEKSMAS & S. BOTTEMA	
Pollenregen en pollenneerslag	134

INLEIDING

Paleo-aktueel, een nieuwe uitgave van het BAI, is geen jaarverslag, al hebben de beschreven activiteiten gemeen dat ze in 1989 hebben plaatsgevonden. Het is de bedoeling een eerste impressie te geven van een aantal onderzoeken door en vanuit het BAI, waarvan de definitieve publicatie nog wel even op zich zal kunnen laten wachten. Het geeft geen uitputtend overzicht van de onderzoeksactiviteiten van het instituut.

De redactie wil graag A.C. Bardet bedanken voor de correctie van de Engelse samenvattingen.

HET VIJFDE INTERNATIONALE THERIOLOGEN-CONGRES

A.T. Clason

Van 22 tot 29 augustus 1989 werd in Rome het vijfde internationale Theriologencongres gehouden. Theriologen zijn zoogdierkundigen. In 1974 werd het eerste Theriologencongres georganiseerd door de Russische zoöloog V.E. Sokolov. Dit congres werd in Moskou gehouden. Het tweede vond in 1978 plaats in Brno in Tsjechoslowakije, het derde in 1982 in Helsinki in Finland en het vierde in 1985 in Edmonton in Canada.

De congressen worden georganiseerd door de 'Section of Mammalogy' (theriologie) van de 'International Union of Biological Sciences' (IUBS). In het 'Steering Committee' van de zoogdiersectie hebben een vertegenwoordiger uit Afrika, Noord-Amerika, Zuid-Amerika, Zuid-Azië, Centraal-Azië, Oost-Europa en West-Europa zitting. De zoogdiersectie heeft de volgende doelstellingen:

- a. Het bevorderen van internationale samenwerking in de zoogdierkunde. Daartoe wordt éénmaal in de vier jaar een internationaal congres georganiseerd.
- b. Internationale samenwerking voor het behoud van bestaande zoölogische collecties, publicatie van nieuwe methoden van verzamelen, conserveren en beheren; het bevorderen van het verwerken van gegevens met de computer; het behouden en versterken van contacten en het ruilen van specimina; het ondernemen van elke andere activiteit die een verder gebruik van collecties bij het onderzoek van zoogdieren bevordert.
- c. De 'International Commission on Zoological Nomenclature' (ICZN) behulpzaam zijn bij het nemen van besluiten over namen van zoogdieren.
- d. Alle andere activiteiten die de rol van zoogdierkundigen (theriologen) en het wetenschappelijk onderzoek van zoog-

dieren, zowel binnen naties als internationaal bevorderen en versterken.

- e. De resolutie van de IUBS over de bewegingsvrijheid van onderzoekers na te komen.

De vierjaarlijkse congressen trekken steeds meer de aandacht, dit jaar waren er ca. 1000 deelnemers. De posters en voordrachten waren verdeeld over 33 symposia en 14 'workshops'.

Er werd ruim aandacht besteed aan de evolutie en geschiedenis van zoogdiersoorten, de bescherming van zeldzame en bedreigde zoogdiersoorten, de introductie van zoogdiersoorten waar deze niet van nature voorkwamen en de herintroductie van soorten in gebieden waar deze van oorsprong voorkwamen maar door toedoen van de mens verdwenen waren.

Naast de symposia en workshops waren er zakelijke en informele samenkomsten van onderzoekers die georganiseerd zijn in specialistengroepen van de 'International Union for Conservation of Nature' (IUCN) en de 'Species Survival Commission' (SSC).

Herintroductie van diersoorten

Vrijdag 25 augustus werd tijdens een vergadering in het Zoölogisch Laboratorium van de universiteit van Rome de 'Reintroduction Specialist Group' van de IUCN/SSC ingesteld.

- a. Herintroductie is het vrijlaten van dieren en plantensoorten in een gebied waarin zij inheems waren voordat zij werden uitgeroeid tengevolge van menselijke activiteiten of natuurlijke catastrofes. Herintroductie kan gebruikt worden om een soort terug te brengen in de oorspronkelijke omgeving waar deze uitge-

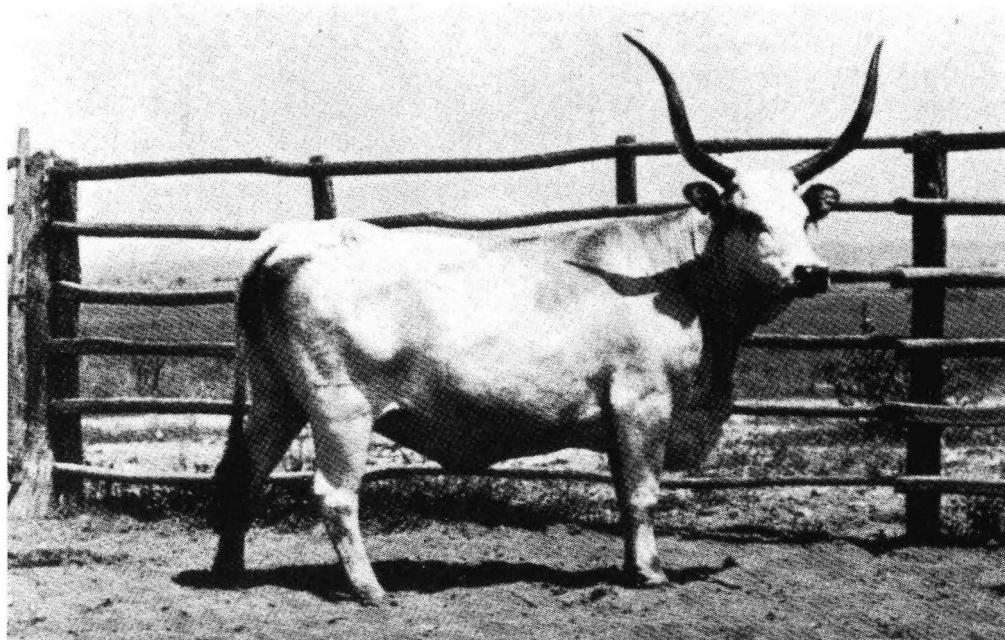

Fig. 1. Maremma-koe, 3 jaar oud (uit French, 1966).

storven is tengevolge van menselijke vervolging, over-verzameling, over-oogsten of aantasting van het milieu, maar waar deze factoren nu te beheersen zijn.

- b. Herintroductie kan alleen plaatsvinden wanneer de oorspronkelijke oorzaken voor het verdwijnen van een soort niet meer bestaan.
- c. Herintroducties mogen alleen worden uitgevoerd als de natuurlijke omgeving van de soort voldoende hersteld is en er moet geen herintroductie plaatsvinden als een soort uitstierf doordat de natuurlijke omgeving verdwenen is en de toestand niet in gunstige zin gewijzigd is, of zelfs verder is achteruitgegaan.

In elk geval moet er voor de voorgenomen herintroductie van een soort worden nagegaan of aan de bovengenoemde voorwaarden voldaan is.

Bij het vaststellen of een soort in historische tijden of daarvoor in een bepaald gebied voorkwam kan de archeozooloog be-

hulpzaam zijn. Door het onderzoek van faunaresten onder andere uit voor- en vroeghistorische nederzettingen heeft de archeozooloog vaak een beter inzicht in vroegere verspreiding en voorkomen van een soort dan de in het heden levende zoogdierkundige die zich in de eerste plaats bezighoudt met het onderzoek van nu levende diersoorten (Clason, 1987).

Een voorstel tot samenwerking met de archeozoologen die verenigd zijn in de 'International Council for Archaeozoology' werd dan ook aangenomen.

Een excursie werd gemaakt naar het Castelporziano-landgoed, ca. 20 km buiten Rome. Het gebied is grotendeels begroeid met eiken, naalddhout en Mediterraan struikgewas. Hierin leven wilde varkens, ree, damhert naast de 80 in recente tijden geïntroduceerde edelherten. Ook komt klein wild voor.

Naast het bosgebied komen ook weiden voor waar runderen van het Maremmaras grazen. Het Maremma- of Maremma-

ras wordt in Toscana en Latium gehouden. Het is nu in de eerste plaats een vleesras, maar werd vroeger ook als trekrund gebruikt. Het zijn grijze runderen met donkere vlekken en liervormige horens. In 1935 werd een stamboek voor dit ras opgericht en de standaard voor het ras vastgesteld (Mason, 1988).

Summary

At the 5th International Theriological Congress in 1989, a 'Re-introduction Specialist Group' was formed to study the re-introduction of species of mammals. A proposal to cooperate with the 'International Council for Archaeozoology' was accepted.

Literatuur

- Clason, A.T., 1987. Reintroduction and the archaeozoologist. *Archaeozoologia* I-2, pp. 169-176.
- Fifth International Theriological Congress 1989. *Abstracts of papers and posters* I-II, pp. 1-1047.
- French, M.H., 1966. *European breeds of cattle. II* (= FAO Agricultural Studies 67). Rome.
- Mason, I.L., 1988. *The world dictionary of livestock breeds types and varieties*. 3rd ed. Aberystwyth.
- The I.U.C.N. position statement on translocation of living organism. *Introductions, re-introductions and re-stocking*. Gland.